

TRANSFERURI LEXICO-SEMANTICE ÎN TERMINOLOGIA MEDICALĂ

Lexico-Semantic Transfers in Medical Terminology

Asist. univ. drd. Simona Nicoleta STAICU
Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” Timișoara

Abstract: The thoroughgoing study in syntagmatic relations in the lexical domain investigated by our paper made us distinguish some categories of defining contexts for medical language, namely: hermetic syntagms, peculiar to limited medical use, unknown by those who are not initiated in the domain, and improper for the common use, syntagms-cliché of lacunar type, frequently used in doctor's jargon, lexical combinations where the governing word from the syntagmatic point of view, both in formal and in lexical-semantic level, belongs to common vocabulary, but which have in the medical context a special meaning, together with some other types of syntagms with a strict medical use. Through our approach we tried to prove the systematic feature of relations in medical vocabulary, special ways in which the constitutive terms actualize their meanings, at the level of Romanian vocabulary, considered a well defined system, in a continuous innovation, and at the dynamic level of syntagmatic relations between the constitutive elements of this lexical sub-assembly, in which the specific of contextual realizations of medical terms is significantly shown.

Keywords: medical language, hermetic syntagms, syntagm-cliché of lacunar type, terminological sub-assembly, syntagmatic relations

În recunoașterea caracterului sistemic al vocabularului cel mai important argument îl reprezintă existența celor două tipuri de relații, paradigmatică și sintagmatică care sunt generale pentru întregul sistem lingvistic, funcționând la toate nivelurile lui și caracterizându-se printr-un izomorfism de profunzime. În semantica modernă se manifestă un interes aparte pentru studierea proprietăților sintagmatică ale cuvintelor, fapt motivat, printre altele, de valoarea relevantă a potențialului combinatoriu al cuvintelor [Bucă, M., 1987, 134-141]. Se acreditează tot mai mult ideea că cercetarea proprietăților sintagmatică ale cuvintelor reprezintă o metodă obiectivă de descriere a sensurilor lexicale.

Cu siguranță că descrierea paradigmatică nu este suficientă pentru analiza termenilor medicali din două motive, în primul rând, pentru că termenii nu funcționează izolați în limbă și, în al doilea rând, pentru că apar particularități combinatorii specifice. Precizarea tuturor posibilităților combinatorii ale unui termen medical nu este altceva, decât stabilirea unor

paradigme a termenilor parteneri sintagmatici. Anturajul unui cuvânt este definitoriu pentru descrierea cu maximă precizie a comportamentului lexemului respectiv în context, în cazul de față, în limbajul medical. „În ciuda caracteristicilor de cod închis manifestat în mod univoc, monoreferențial, non-ambiguu și implicit, decontextualizat al termenilor medicali, rolul contextului este, de multe ori și în diverse feluri, foarte important” [Bidu-Vrănceanu, A., 2002,9].

Trebuie precizat încă de la început faptul că nu ne propunem, în lucrarea de față, o glosare a tuturor termenilor medicali în ipostaza lor sintagmatică (totalitatea tipurilor de sintagme), specifică limbajului de referință, deoarece această abordare exhaustivă ar depăși potențialul de analiză și sinteză a unui singur cercetător, necesitând un timp îndelungat de elaborare. Cercetarea noastră se va opri asupra câtorva probleme de tipologie a sintagmaticii termenilor medicali, cu exemple preluate din diverse subdomenii ale acestui limbaj (reumatologie, obstetrică, neurologie, kinetoterapie ș.a.), care sunt în măsură să evidențieze specificul combinatoricii termenilor medicali în lanțul discursiv al actualizării lor contextuale.

De aceea, în ilustrarea valențelor combinatorii ale mai multor termeni luați în discuție, analiza s-a realizat plecându-se de la SISTEM (de la datele preluate din surse lexicografice) spre TEXT (ocurențele contextuale ale termenilor respectivi). O astfel de direcționare a analizei ne permite o ilustrare exclusivă doar a sememelor cu valori terminologice ale lexemelor examinate, fapt ce concordă cu obiectivul cercetării de față.

Ne motivăm cercetarea prin câteva puncte de vedere pe care le luăm în considerare atunci când elaborăm descrierea sintagmatică a termenilor medicali din domeniile de referință și asupra cărora ne vom opri atenția pe parcursul analizei efectuate. Vom supune analizei sintagmele terminologice de natură strict medicală cu elemente lexicale de jargon care nu pot fi înțelese de un necunoscător al domeniului. Descrierea sintagmatică a unităților terminologice, ca și a celorlalte unități lexicale de uz comun, presupune precizarea formulelor morfo-sintactice în care se întâlnesc termenii medicali cu toate varietățile mai importante de combinații de tipul: substantiv + adjectiv; substantiv + substantiv (Ac. sau G.); verb + substantiv (Ac. sau D./ G. cu sau fără prepoziție); verb + adverb.

Aceste formule sintactice combinatorii ale cuvintelor cu valoare terminologică sunt comune, în general, și celorlalte unități lexicale. Ceea ce deosebește radical combinatorica sintagmatică a cuvintelor din registrul uzului comun de cea proprie registrului terminologic, nu

rezidă în formulele combinatorii morfo-sintactice, ci în cele de tip lexico-semantic, specifice cuvintelor terminologice, în raport cu celelalte.

Particularitățile termenilor medicali analizați se bazează pe această distribuție lexico-semantică a claselor morfo-semantică din formulele menționate mai sus, cu precizarea că în cadrul registrului medical aceste clase au ca centru sintagmatic cu precădere verbul și substantivul, foarte rar întâlnindu-se adjectivul sau adverbul.

1. Sintagme ermetice, specifice jargonului medical

a. Sintagmele bi- sau multimembre cel mai frecvent întâlnite în terminologia medicală și care se nuanțează printr-un ermetism bine conturat, sunt cele care s-au format după formula **substantiv + adjectiv**, dintre care enumerăm câteva din domeniul obstetricii: *prezenția craniană, prezenția pelviană, manevră obstetricală, parturientă multipară, parturientă primipară, contractilitate miocardică* [Munteanu, I., 2000: 542-546]. Domeniile neurologiei și reumatologiei sunt, de asemenea, surse bogate în sintagme rigide din punct de vedere semantic pentru un nespecialist în domeniu, din care cităm pe cele care s-au format urmând aceeași formulă: *afazie senzorială, afazii transcorticale, motorii, hematom intraparechimos, embolie arterioarterială, hemihipoestezie dreaptă, embolie cardioarterială, opercul rolandic, cortex cerebral, hiperemie facială, hipertensiune paroxistică, foliculi piloși, sciziune sylviană* [Zolog, A., 1997: 128, 435]; *parapareză spastică, encefalită periacală, encefalomielită diseminală, leucoencefalopatie metacromatică, reflexe polikinetică, hiperreflectivitate osteotenticulară* [Cezar, I., 1982: 134-138] ș.a.

Dacă selectăm substantivul *leziune*, frecvent utilizat în toate domeniile medicale, vom observa distribuția acestuia în foarte multe sintagme combinatorii de tipul subst. + adj.: *leziuni bacteriene, ~ fungice, ~ tegumentare, ~ mucoase, ~ herpetice, ~ dureroase, ~ veziculare, ~ neurovasculare, ~ nervoase, ~ intra-craniene, ~ teritoriale, ~ neurologice, ~ osoase, ~ ulcerative, ~ viscerale, ~ extraarticulare, ~ histologice, ~ distructive* ș.a. Dar am întâlnit și sintagme în care substantivul *leziune* se combină cu alte substantive, de regulă în cazul G., ca de exemplu: *leziuni ale scalpului, ~ ale membrelor, ~ ale feței, ~ ale coloanei vertebrale* etc. Trebuie menționat faptul că partenerii sintagmatici ai termenului „leziune” alcătuiesc adevărate paradigme care pot indica atât funcția, *leziuni hepatice, ~ nervoase, ~ neurologice*; localizarea precisă, *leziuni intra-*

craniene, ~ extraarticulare; cât și tipologia acestora, leziuni bacteriene, ~ tegumentare, ~ dureroase ș.a.

Din reumatologie am selectat următoarele sintagme ermetice, de tipul subst. + adj., care nu pot fi înțelese decât de specialiștii domeniului: *sinovită proliferativă, valvulopatii reumatismale, poliartrită reumatoidă, endocardită infecțioasă, artrită reactivă, reumatism articular acut* [Popescu, I., Ionescu, R., 1998: 148-149].

Stomatologia ne oferă o serie de construcții sintagmatice intraductibile necunoscătorilor limbajului medical din domeniu, construite după aceeași formulă: *tratament endodontic, afecțiune pulpară, distrucție coronară, rezecție apicală ș.a.*

b. O altă categorie de construcții sintagmatice o constituie sintagmele bi- și multimembre, formate după formula **substantiv + substantiv (Ac. / G.)**, destul de numeroase, selectate din domeniul obstetricii: *măsuri de sepsie și antisepsie, lordoza coloanei fetale, abducția trunchiului fetal, elongarea coloanei cervicale, elongații de plex brahial, durerile nașterii* [Munteanu, I., 2000: 523, 535, 538]; din neurologie: *afazie de conducție, tromboflebită de sinus longitudinal, edem cu leziune perifocală, test de screening, lezarea nervilor periferici* [Zolog, A., 1997: 128]; și din reumatologie: *eradicarea infecției streptococice, prevenirea valvulopatiilor, cardită cu deteriorări valvulare, rebound-ul activității reumatismale* [Popescu, E., Ionescu, R., 1998: 149].

c. Din cea de-a treia categorie fac parte sintagmele bi- sau multimembre construite din **verb + substantiv (Ac.)**, selectate din domeniile de referință amintite dar și din cel stomatologic: *a longitudina prezentația, a obliciza prezentația, a obtura canalul, a introduce gutaperca, a iriga canalul, a plasa implantul ș.a.*

Limbajul medical, asemenea altor limbaje din sfera științifică, poate părea extrem de închis, rigid, uneori chiar intraductibil, sau interpretat în mod eronat de cei care nu-l cunosc, nefiind specialiști ai acestui domeniu.

2. Sintagme cu elemente frecvent utilizate în limbajul comun, dar cu valori specifice jargonului medical

În această categorie am încercat să încadrăm sintagme conținând verbe și substantive, a căror utilizare specifică în limbajul comun capătă noi valențe contextuale în sintagme și expresii proprii limbajului medical. Se urmărește, într-o oarecare măsură, dezambiguizarea acestui limbaj

care, pentru cei nefamiliarizați cu el, poate fi interpretat greșit. În special, ne referim aici, la studenții străini de la medicină, care se confruntă cu o serie de probleme gramaticale, lexicale și mai ales semantice în învățarea limbii române și implicit a limbajului medical. Aceste sintagme, selectate din domeniile obstetricii, neurologiei sau reumatologiei, au centrii semantici comuni limbajului uzual, dar îmbracă valori de jargon medical. Am întâlnit pe parcursul analizei noastre, numeroase **verbe** din limbajul comun, ale căror sensuri sunt foarte cunoscute, precum *a interesa, a descrie, a traduce, a sugera, a prezenta, a dezvolta, a migra, a aboli, a tolera, a exprima, a se cita, a se înscrie*, dar care capătă noi valențe în contexte medicale. Acestea le întâlnim în sintagme de tipul **verb + substantiv** în următoarele exemple : „examinarea abdominală *interesează* (urmărește) sensibilitatea abdomenului”; „*sunt interesate* (implicate, afectate) articulațiile”; „retina *interesează* (asigură) vederea”; „*s-au descris* (cercetat, analizat, examinat) infecții cutanate cauzate de streptococi”; „*s-au descris* (evidențiat, cercetat) și distrofiile musculare progresive tardive”; „migrena *traduce* (manifestă) o durere paroxistică a capului”; „miopiile oculare *traduc* (conduc spre) un proces distrofic” [Cezar, I., 1982: 112, 113, 289]; „*a traduce* (a se impune) nevoia sporirii volumului de aer inspirat”; „datele epistemiologice *sugerează* (arată, descriu)”; „*sunt sugerate* (indicate) valori anormale”; „pacienții *prezintă* (manifestă, au) o imaturitate a reflexelor”; „nou-născuții *prezintă* aspect de copii slabi”; „pacienta *va dezvolta* (avea) scleroză multiplă”; „femeia care *dezvoltă* (manifestă, face) hipertensiune recurentă”; „cheagul *a migrat* (s-a deplasat) prin vena cavă”; „*abolirea* (încetarea) reflexelor”; „*abolirea* (dispariția) mișcărilor de verticalitate”; „femeia *a tolerat* (a suportat, a trecut peste) travaliul fără dificultate”; „medicamentul *a fost tolerat* (asimilat, acceptat) bine de organism” [Munteanu, I., 2000: 436, 1222-1225]; „reacția de sprijinire proprioceptivă *exprimă* (manifestă) o compensare”; „*a exprima* (analiza) stadiul precoce a unei tumori de lob” [Cezar, I., 1982: 219]; „se mai *citează* (precizează) ca și complicații”; „îngustarea spațiului articular *se înscrie* (se manifestă) la scurt timp după tumefierea părților moi”; „genunchii *înscriu* (prezintă) modificări” [Popescu, E., Ionescu, R., 1998: 237].

Verbul *a întunece*, cu o puternică încărcătură stilistică, atât în limbajul comun cât și în cel poetic, este întâlnit, în mod surprinzător, în sintagma: „Asocierea unei neoplazii *întunece* prognosticul”, având sensul de a deteriora, sau a aduce complicații în determinarea bolii.

Verbul *a privi*, folosit fără a se referi la funcția optică, ci având sensul de „a fi orientată”, creează o nuanță semantică interesantă în sintagma „mâna care *privește* cu fața sa palmară spre”, desigur perfect înțeleasă de specialiști.

S-a observat că aceste cuvinte, exemplificate până acum, sunt predilecte în limbajul medical, deoarece pot fi întâlnite în toate domeniile de specialitate.

Am identificat în corpusul analizat și alte combinații sintagmatice des întâlnite în lexicul medical, de tipul **verb + adverb**, în care ambele părți de vorbire sunt cuvinte din limbajul uzual, dar care îmbracă semnificații strict medicale, de exemplu: *a se produce spontan*, *a acroșa facil*, *a se înscrie timpuriu*, *a se extinde rapid*, *a se întâlni tardiv*, *a se manifesta frecvent*, *a se exprima clinic*, *a se asocia frecvent*, *a se dezvoltă insidios*, *a regresa spontan*, *a induce rapid*, *a debuta insidios*, *a se folosi exclusiv*, *a evolua lent*, *a se îngusta progresiv* ș.a. Din domeniul stomatologiei, supunem atenției următoarele sintagme care conțin cuvinte din limbajul comun, dar au o specificitate proprie domeniului: *a sigila etanș*, *a adera chimic*, *a izola termic*, *a șlefui corespunzător*, *a se dizolva complet*, *a adapta ocluzal*, *a anestezia intrapulpar* etc.

Au fost evidențiate și numeroase **substantive** din limbajul uzual, folosite cu alte sensuri în sintagmele medicale și a căror înțelegere integrală nu se poate realiza decât de către specialiștii în domeniu. Dintre acestea selectăm acele structuri combinatorii de tipul **substantiv + adjectiv**, în care substantivele, *atac*, *criză*, *mecanism*, *teritoriu*, *cale*, *agresiune*, *risc*, *efect*, se întâlnesc în următoarele sintagme medicale, cu alte sensuri, decât cele cunoscute de nespecialiști: „*atac ischemic tranzitor*”; „*criză migrenoasă*”; „*mecanism embolic, hemodinamic*”; „*teritoriu silvian*”; „*cale extrapiramidală*”; „*risc iatrogen*”; „*efect advers*” [Zolog, A., 1997: 128-129].

Substantivele *canal*, *cavitate*, *punte* preluate din limbajul comun, nuanțează sensuri noi, terminologice, specifice specialiștilor în limbajul stomatologic, atunci când se combină cu adjective în următoarele sintagme: *canal radicular*, *cavitate pulpară*, *punte cimentată*.

Substantivul *furt*₁, care se întâlnește în dicționar [NDULR, 2009: 579] cu sensul de „infracțiune care constă în însușirea pe nedrept al unui lucru mobil al altuia”, este întâlnit, în mod cu totul neobișnuit pentru un necunoscător al limbajului medical, în sintagma *furt sanguin*, unde se pare că *furt*₂ a dobândit un nou sens, de data acesta strict terminologic (deturnare de sânge).

Pentru a elucida sintagmatica cuvântului *complement* este necesar să dezambiguizăm sensul acestuia, apelând la *Dicționarul Academiei* [MDA, 2010: 473]: *complement*₁ „complinare,

ceea ce se adaugă la ceva spre a-l întregi”; *complement*₂ (gmt.) „unghi ce trebuie adăugat la un altul pentru a constitui un unghi drept”; *complement*₃ (ast.) „distanță a unghiului la zenit”; *complement*₄ (mat.) „număr care trebuie adăugat la un număr dat pentru a obține o unitate de ordin imediat superior”; *complement*₅ (muz.) „ceea ce lipsește pentru a obține o octavă”; *complement*₆ (gram.) „parte secundară a propoziției care determină un verb, adjectiv sau adverb”; *complement*₇ (med.) „substanță de natură proteică prezentă în serul normal și care participă la procesul imunității”. Ultimul sens al cuvântului, cel terminologic, poate funcționa în limbajul medical, în sintagme de tipul **vb. + subst.**: *anticorp care fixează complementul*; sau **subst. + subst. (G.)**: *testul de fixare a complementului*.

Din domeniul obstetricii am selectat următoarele exemple, unde substantive, precum *eveniment, caz, răspuns, scor, agresiune, risc, modificare, manevră*, foarte cunoscute vorbitorilor, capătă noi valențe medicale în sintagme de tip atributiv: „*evenimente cardiorespiratorii*”; „*caz asimptomatic*”; „*răspuns la asfixie*”; „*scor Apgar la minut*”; „*agresiune microbiană virulentă*”; „*riscuri traumatice minore*”; „*modificări hormonale*”; „*manevra călcâi-ureche*”. Alte substantive, ca de exemplu, *dirijare, degajare, incidență, prevalență, recurență, interesare*, transpuse din limbajul comun în cel medical, capătă un grad mai mare de terminologizare, atunci când intră în construcția unor sintagme de tipul **substantiv + substantiv (G.)**: „*dirijarea travaliului*”; „*degajarea trunchiului fetal*”; „a reduce *incidența* infecției neonatale, herpetice”; „*incidența* crescută a depresiei”; „*prevalența* tensiunii craniene”; sau în construcții combinatorii de tipul **substantiv + adjectiv**, ca în exemplele: „*recurențe* simptomatice, herpetice”; „poate apărea *interesarea* hepatică, cerebrală” [Munteanu, I., 2000: 529, 534, 835].

Substantivul *crossă* preluat din limbajul uzual, cu sensurile precizate de *Dicționarul Academiei* [MDA, 2010: 556]: *crossă*₁ „baston curbat la un capăt cu care este condus pucul sau mingea la hochei, polo, golf”; *crossă*₂ „smoc de pene întrebuițat altădată ca ornament la pălăriile femeilor sau la chipiurile militarilor”, ajunge să fie întrebuițat cu sens strict specializat, dat de *Dicționarul Medical* [DM, 2007: 383] *crossă*₃ „nume dat părții curbe a unor vase” în sintagmele construite din **subst. + subst. (G.)**: *crossa aortei, crossa safenei*.

Pentru a explica și preciza sintagmatica cuvântului *sarcină* este necesar să dezambiguizăm semnificațiile acestuia, așa cum le regăsim în dicționar [NDULR, 2009: 1400]: *sarcină*₁

„greutate, încărcătură, apăsare”; *sarcină*₂ „legătură de lemne, fân, paie”; *sarcină*₃ „obligație, îndatorire, răspundere (materială sau morală)”; *sarcină*₄ „misiune, calitate, slujbă, rol”; *sarcină*₅ „starea femeii gravide, graviditate”; *sarcină*₆ „mărime fizică care produce o stare de solicitare mecanică într-un corp solid deformabil sau într-un sistem fizic”. Substantivului *sarcină*₅, cel extras din terminologia medicală, i se alătură numeroase adjective, contribuind la formarea următoarelor sintagme din domeniul obstetricii: *sarcină ectopică*, *sarcină extrauterină*, *sarcină gemelară*, *sarcină gemelară biovulară*, *uniovulară*, *sarcină tubară*, *sarcină interstițială*, *sarcină istmică*.

Prin ilustrarea unor posibilități combinatorii ale termenilor medicali am încercat să scoatem în evidență particularitățile specifice contextuale ale unor cuvinte de uz comun care dobândesc semnificații strict specializate domeniilor respective.

3. Expresii-clișeu

În urma analizei corpusului de termeni selectați din diverse domenii medicale, am întâlnit numeroase **expresii-clișeu** în care se regăsesc cuvinte din limbajul comun, folosite pentru a desemna diverse afecțiuni, disfuncții sau chiar asemănări ale unor organe, dar care sunt înțelese doar de specialiștii în domeniu. De exemplu, *șaua turcească* este „depresiunea osoasă profundă situată transversal pe fața superioară a corpului osului sfenoid, la nivelul căruia este situată hipofiza” [DM, 2007: 1057]. Sintagma *plămân de oțel*, poate crea confuzii unui pacient nefamiliarizat cu terminologia medicală, cât și unui student străin, căruia nu-i spune nimic această îmbinare de două substantive, tocmai pentru că această expresie clișeu este dezambiguizată de specialiștii domeniului prin următoarea definiție: „denumire pentru un sistem electromecanic clasic în care se plasează corpul bolnavului pentru întreținerea artificială a respirației sale” [DM, 2007: 818]. *Dicționarul Medical* precizează că această sintagmă este sinonimă cu cea de „respirator Drinker”, care probabil că este mai bine înțeleasă de un student străin medicinist.

În fiziokinetoterapie se întâlnesc expresii care denumesc diverse poziții corporale în sintagme formate din cuvinte preluate din limbajul uzual, de tipul **subst. + prep. + subst.**: *mers de rață*, *mers de pitic*, *mers cosit*, *flexie în lamă de briceag*; sau expresii clișeistice din oftalmologie: *ochi de iepure* („ochi deschis în somn”), *ochi de pisică* („cecitate unilaterală care se

însoțește de un aspect strălucitor al pupilei”). Din neurologie am selectat expresia *senzația membrului fantomă*, care se referă la senzația că membrul amputat este întreg, senzație pe care o are pacientul după operația de amputare. În domeniul reumatologiei am întâlnit expresia *mână de mașinist*, explicată ca „dermatită exfoliativă la nivelul palmelor și a degetelor”, care cu siguranță ar crea confuzii necunoscătorilor domeniului.

Substantivul *zgomot* intră în componența unor sintagme clișeu, de tipul **subst. + adj.**, folosite în auscultarea inimii, sau a plămânilor, care descriu cu precizie unele manifestări, sau disfuncții: *zgomot alb*, *zgomot hipocratic*; sau în sintagme combinate din **subst. + prep. + subst.**: *zgomot de galop*, *zgomot de moară*, *zgomot de tun* [DM, 2007: 1173].

O altă expresie clișeistică, care ne-a atras atenția este *sindromul de restaurant chinezesc*, care înseamnă, conform *Dicționarului Medical* „sindrom datorat ingestiei importante de glutamat de sodiu, edulcorant extrem de utilizat în bucătăria chinezească, sindrom ce apare la mai puțin de jumătate de oră după masă, caracterizat prin amorțirea jumătății superioare a corpului, cu senzație de tensiune la nivelul maseterilor și al feței, vasodilatație facială și senzație de astenie profundă, la care se pot adăuga manifestări neurovegetative” [DM, 2007: 982].

Sindromul Alice în țara minunilor este, de asemenea, o sintagmă clișeu folosită pentru boala numită *metamorfopsie*, definită de *Dicționarul Medical* prin „vedere deformată a obiectelor având următoarele cauze: boli ale retinei, imperfecțiunea mediilor optice, leziuni temporoparietooccipitale ale creierului” [DM, 2007: 681].

Toate exemplele ilustrează, încă o dată, caracterul rigid, specializat al terminologiei medicale, chiar și atunci când în sintagmele folosite se regăsesc cuvinte din limbajul uzual.

4. Formule eliptice

În limbajul medical se întâlnesc **formule eliptice** folosite de specialiști cu scopul de a reda cât mai rapid informația, sau poate de a o codifica într-o oarecare măsură, pentru cei cărora li se adresează. Domeniul reumatologiei ne-a oferit astfel de exemple, majoritatea referindu-se la poziții corporale. În sintagmele: *în decubit dorsal*, *în decubit lateral*, *în șezând*, *din șezând în ortostatism*, se intuiește destul de ușor absența cuvântului „poziție”, pentru ca informația să fi pe deplin înțeleasă și receptată de pacient. Construcția *manevra bărbie stern* este eliptică de prepoziții, ea putând deveni *manevra de la bărbie spre stern* sau *dinspre bărbie spre stern*.

Sintagma lacunară „*am făcut un stomac*”, folosită de chirurghi, și evident perfect înțeleasă de aceștia, poate avea interpretări diferite de către nespecialiști. Desigur, ceea ce lipsește, este substantivul „operație”, iar sintagma prin extensiune, ar putea deveni: *am făcut o operație de stomac*, *am refăcut un stomac*, sau chiar *am operat un stomac*. Aceleași interpretări le poate avea construcția „*am făcut un police, un index*”, extrase din idiomatica chirurgiei reconstructive a părților corpului uman.

De cele mai multe ori prescurtarea informației transmise poate crea mari confuzii în rândul pacienților, uneori nesesizate de specialiștii care ar trebui să-și adapteze limbajul, să încerce să-l decodifice atunci când intră în contact direct cu oamenii mai puțin familiarizați cu domeniul medical.

Examinând raporturile care se stabilesc între cuvintele limbajului medical, s-a putut observa că forța de caracterizare tipologică pe care o are anturajul într-un context specializat, este definitorie pentru descrierea precisă a comportamentului lexemului respectiv în contextul medical dat. Fiecare cuvânt își relevă nuanțele sale semantice prin intermediul anturajului său lexico-semantic.

Concluzii

Dimensiunea sintagmatică, ne-a înlesnit dezvăluirea potențialului combinatoriu specific al termenilor luați în discuție. Totodată, descrierea sintagmatică a termenilor medicali evidențiază conduita specifică a acestora în lanțul discursiv al contextului. Descrierea potențialului combinatoriu al vocabulelor examinate s-a făcut din două perspective: una **morfo-sintactică**, sau **formală**, și una **lexico-semantică**.

Din primul punct de vedere, au fost relevate cele mai caracteristice formule combinatorii în care pot fi reperați termenii medicali, adică structurile gramaticale de tipul substantiv + adjectiv, substantiv + substantiv, verb+ substantiv, verb+ adverb.

Din cel de-al doilea punct de vedere, cel lexico-semantic, analiza nu s-a făcut exhaustiv, de tip lexicografic, ci mai mult ilustrativ, cu scopul de a pune în lumină cele mai caracteristice combinații lexicale specifice limbajului medical și, mai ales, unele particularități cologaționale ale termenilor medicali cu rol de centru sintactic și semantic al unor sintagme bi-, tri- sau multimembre.

Dezvăluirea particularităților sintagmatice ale cuvintelor analizate ne-a facilitat ca, prin decelarea polisemelor, să realizăm **dezambiguizarea semantică** și să individualizăm conduita termenilor medicali în context.

Aprofundarea relațiilor sintagmatice din domeniul lexical investigat ne-a permis să distingem câteva categorii de contexte definitorii pentru limbajul medical, și anume: *sintagme de tip „ermetic”*, specifice uzului restrâns medical, neînțelese de necunoscători ai domeniului și improprii uzului comun, *sintagme – clișeu de tip lacunar*, frecvente în jargonul medicilor, îmbinări lexicale în care cuvântul guvernant din punct de vedere sintagmatic, atât în plan formal, cât și în plan lexico-semantic, aparține vocabularului comun, dar care au în contextul medical o semnificație specială, precum și alte tipuri de *sintagme cu o utilizare strict delimitată* la domeniul limbajului specializat medical.

Prin demersul nostru am încercat să demonstrăm caracterul sistematic al relațiilor din lexicul medical, modalitățile speciale în care termenii constitutivi ai acestui subansamblu terminologic își actualizează semnificațiile, atât **la nivelul vocabularului** limbii române, considerat ca un sistem bine conturat, aflat într-o permanentă inovare, cât și la nivelul **dinamic al relațiilor sintagmatice** dintre elementele constitutive ale acestui subansamblu lexical, în care se manifestă pregnant specificul realizărilor contextuale ale termenilor medicali.

Bibliografie:

Dicționare

*** *Dorland's Illustrated Medical Dictionary* (DIMD), 30th Edition, Saunders, 2003.

*** *Mic Dicționar Academic* (MDA), Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.

*** *Noul Dicționar Explicativ al Limbii Române*, Editura Litera Internațional, București, 2009.

*** *Noul Dicționar Universal al Limbii Române* (NDULR), Ediția a-III^a, Litera Internațional, București-Chișinău, 2009.

Rusu, V., *Dicționar Medical* (DM), Editura Medicală, București, 2007.

Studii, articole

Bidu-Vrănceanu, A., 2002: Bidu-Vrănceanu, Angela, (coord.), Ene, Claudia, Savulescu, Silvia, Toma, Alice, *Lexic comun, lexic specializat*, Universitatea din București, 2002.

- Bucă, Evseev, 1976: Bucă, M., Evseev, I., *Probleme de semasiologie*, Editura Facla, Timișoara, 1976.
- Cabré, M., T., 2000: Cabré, M. T., *Terminologie et linguistique: la théorie des portes*, în *Cahiers du Rifaal* nr. 21, Terminologie et diversité culturelle, 2000, pp. 10-15.
- Chiș, D., 2001: Chiș, Dorina, *Cuvânt și termen*, Augusta, Timișoara, 2001.
- Coteanu, Bidu-Vrănceanu, 1975: Coteanu, I., Bidu-Vrănceanu, Angela, *Limba română contemporană*, EDP, București, 1975.
- Dépecker, L., 2002: Dépecker, L., *Linguistique et terminologie: problématique ancienne, approches nouvelles*, Bulletin de la Société de linguistique de Paris, vol. 97, no. 1, Paris: Peeters, 2002, pag. 123-152.
- Gentilhomme, Y., 1984: Gentilhomme, Y., *Les faces cachées du discours scientifique; Réponse à Jean Peytard*, Langue française, vol. 64, no. 1, Armand Colin, Paris, 1984, pag. 29-37.
- Kocourek, 1991: Kocourek, R., *La langue française de la technique et de la science*, Brandstetten, Viesbaden, 1991.
- Nistor, M., 2000: Nistor, M., *Terminologie lingvistică*, Editura Univers, București, 2000.
- Rovența-Frumușani, D., 1995: Rovența-Frumușani, D., *Semiotica discursului științific*, Editura Științifică, București, 1995.
- Sârbu, R., 1977: Sârbu, R., *Antonimia lexicală în limba română*, Editura Facla, Timișoara, 1977.
- Sârbu, R., 1986: Sârbu, R., *Descrierea sintagmatică a sensului lexical*, în vol. *Buletin informativ metodico-științific*, III-IV, Timișoara, 1986.
- Stoichițoiu-Ichim, A., 2005: Stoichițoiu-Ichim, A., *Vocabularul limbii române actuale-Dinamică/ Influențe/ Creativitate*, București, ALL, București, 2005.
- Șerban, Evseev, 1978: Șerban, V., Evseev, I., *Vocabularul românesc contemporan-schiță de sistem*, Editura Facla, Timișoara, 1978.

Corpus de texte medicale

- Cezar, I., 1982: Cezar, Ionel, *Compendium de neurologie*, Editura Medicală, București, 1982.
- Munteanu, I., 2000: Munteanu, Ioan (coord.), *Tratat de obstetrică*, Editura Academiei Române, București, 2000.

Popescu, E., Ionescu, R., 1998: Popescu, Eugen, Ionescu, Ruxandra, *Compendiu de reumatologie*, Editura Tehnică, București, 1998.

Zolog, A., 1997: Zolog, Alexandru, *Afaziile, semiologie, neurolingvistică, sidromatologie*, Editura Eurobit, Timișoara, 1997.